

Nửa Đời Người 1956 - 1975

Phần 1- Theo học Công chánh Phú Thọ

Khiêm S. Đồng

Kính tặng hương hồn N.X. Phương và H.T. Khiêm¹

Lời nói đầu:

*Bài này tôi không dám dùng danh từ hồi ký vì danh từ này bị các quan lớn nhà ta lạm dụng để nói về cái tôi trong thời gian từ ngày Ông Ngô Đình Diệm về VN là thủ tướng đến ngày tan hàng 30/4/1975. Tuy nhiên vì không biết dùng chữ gì khác và cũng không biết viết gì khác hơn nên cũng phải xin nói tới cái tôi (cái tôi mà một nhà hiền triết nào đó bên Pháp đã nói “cái tôi đáng ghét”) và được chia làm ba phần. **Phần I:** Theo học trường Công Chánh, Phú Thọ. **Phần II:** Du học Montréal, Canada. **Phần III:** Phục vụ tại Sài Gòn Thủy Cục (STC) cho đến ngày tan hàng 30/4/1975.*

Phần I: Theo học trường Công Chánh Phú Thọ. Năm 1956 Tổng Thống Diệm muốn có thêm Kỹ Sư Công Chánh để thực thi những chương trình kiến thiết do TT làm ra nên TT đã ra lệnh bộ CC² và QGGD³ mở thêm một lớp đặc biệt đào tạo KSCC⁴. Tôi lúc đó đang theo lớp MPC⁵ bèn nộp đơn dự thi và được trúng tuyển.

Trường học lúc đó tạm nhờ 1 trường Kỹ thuật Học Nghề (Centre d'Apprentissage) ở

đường Hồng Thập Tự. Lớp học có vào khoảng 20 sinh viên. Tôi ở Đại Học Xá Minh Mạng ở Chợ Lớn và đạp xe đạp loại rẻ tiền đi tới trường vào bữa trưa thì muốn đứt hơi, may mà nhờ có anh Đ. ở cùng phòng, anh cũng đi học cùng chỗ và anh lại có xe Mobilette nên cứ mỗi lần đi lên trường là tôi dùng tay vịn vào tay của anh để anh kéo đi. May mà lúc đó xe cộ còn thưa thớt chứ nếu vì lý do gì phải thắng gấp hoặc đứt dây thắng là kể như hui nhịt tỳ.

Các giáo sư của lớp chúng tôi (tôi nhớ không hết) gồm có thầy Breton dạy Đo đạc, Ô Lược (hay Lược) dạy Toán học đại cương, thầy Ng. văn Tải dạy Kiến trúc, thầy Cường dạy Pháp văn, thầy người Pháp (không nhớ tên) từng sự tại Nha Căn Cứ Hàng Không dạy Hình Học diễn hoạ⁶. Cực nhứt là môn học này vì khi vẽ bài tập phải mua giấy Canson đắt tiền (mà tiền thì không có, dùng giấy khác thì nhòe mực), khi vẽ mấy con đường kéo ngang và xuống thì phải dùng Mercureochrome để cho màu đỏ lọt và không nhòe. Thầy Thiêm dạy Địa Địa, Sư Huynh Fontaine dạy Địa Chất. Sư huynh có đưa chúng tôi lên chỗ dự trù xây đập Trị An⁷ để khảo sát và lấy mẫu đá. Vui nhứt là khi đi thực tập nhắm máy thì thay vì nhìn “mia” (mire) lại chuyên nhìn các cây si di động! Trong khuôn viên trường có 3 chị em tuổi cập kê, nên khi có giờ rảnh từ trên lầu nhìn xuống các em làm bếp cũng đỡ ghiền.

Khi mới nhập học thì có trên dưới 20 sinh viên, đến cuối năm thì chỉ còn trơ lại chừng 15 trụ và khi chuyển qua Trung Tâm Kỹ Thuật

¹ Anh Phương và toàn gia đã tử nạn trên đường vượt biển; anh H.T Khiêm và con trai cũng tử nạn trên đường vượt biển.

Phương là bạn thân của tôi từ lúc còn nhỏ và đã cùng học cùng lớp ở trường Yersin Đà Lạt và ĐCĐC ở Phú Thọ và là bạn cùng phòng ở nhà thuê lúc đi học trường CC.

² CC = Công Chánh

³ QGGD = Quốc Gia Giáo Dục

⁴ KSCC = Kỹ Sư Công Chánh

⁵ MPC = Math Physics, Chimie (Toán Lý Hoá)

⁶ Géométrie Descriptive

⁷ Thời đó còn an ninh nên đi Trị An không lo sợ

mới khánh thành thì còn lại chừng 12 trụ vì vậy anh em chúng tôi chuyển qua học chung với khoá thường lệ và khoá đặc biệt kể như bị khai tử. Tôi gần như không còn nhớ hết những môn học và các giáo sư trong năm thứ hai của lớp trung đẳng Công Chánh này nữa. Chi tiết duy nhứt còn nhớ là lớp học có 3 tên Khiêm, 1 Bắc, 1 Trung và 1 Nam!

Thế rồi chúng tôi mãn khoá với văn bằng Cán Sự Công Chánh và vui nhứt là ký vào sổ lương để lãnh lương của một CSCC, hình như \$5.000/1 tháng, số tiền quá lớn với chúng tôi vào thời giá!. Trong lúc chờ đợi tiếp tục học lớp kỹ Sư, chúng tôi ba anh em Trung Nam Bắc⁸ được cho đi tập sự ở Ty Công Chánh Nha Trang. Ông Trưởng Ty CC có nhã ý cho chúng tôi ngủ tại nhà tạm trú của Ty. Tiếng là tập sự nhưng thật ra chúng tôi chỉ phát phơ đọc hồ sơ chớ cũng không có nhiệm vụ gì ngay cả việc đi kiểm soát công trường xây cất. Phần lớn thời gian sau giờ “làm việc” là đi ra bờ biển Nha Trang hưởng gió và nước biển.

Đến tháng 9 thì chúng tôi trở về trường theo học lớp kỹ sư cấp tốc một năm, nói là một năm nhưng khóa học kéo dài **13** tháng trường khiến anh em ngất ngư!. Thời buổi đó sách kỹ thuật rất hiếm nói thật ra là không có, cuốn sách như Cơ học Địa chất (Mécanique des Sols) của giáo sư Terzaghi danh tiếng bên Âu Châu giá bán hơn cả tháng lương Cán Sự. Trường cũng không có máy làm copies (máy in quay tay gọi là Ronéo) để giúp phổ biến các bài học. Thầy soạn sẵn bài đến lớp chỉ đọc cho trò cảm cúi chép, kiểu dạy và học mà tôi gọi là “com mem”⁹ và đến cuối năm thi thì trả bài lại cho thầy như thầy đã dạy!. Thêm vào sự kiện này là tiếng Pháp được dùng để giảng dạy. Các giáo

sư, đầu là người Việt, cũng giảng dạy bằng tiếng Pháp¹⁰ và đây cũng là một trở ngại lớn cho các bạn học trường Việt. Trường cũng không có phòng thí nghiệm để sinh viên thực tập ngoài máy nhám và viêng công trường. Tóm lại sự học thiên về từ chương không có thực tập vậy mà khi ra trường các Kỹ Sư Công Chánh vẫn đủ khả năng hành nghề, một điểm son đáng ghi nhận.

Trường lúc đó đã dọn về Trung Tâm Kỹ Thuật Phú Thọ¹¹. Các thầy dạy gồm có KS Trần Ngọc Oành dạy môn Sức Chịu Đựng Vật Liệu, KS Nguyễn Văn Chiêu dạy môn Bê tông Cốt Sắt, KTS Trần Văn Tải dạy môn Kiến Trúc, KS Tạ Huyền môn Tính Khối Lượng Đất¹², KS Nguyễn Khắc Nhẫn môn Thủy Lợi, KS Phạm Minh Dưỡng môn Hoả Xa, KS Lục Văn Sáu môn Công Tác Hàng Hải, KS Trần Văn Bạch môn Thủy Nông, môn Cầu Đường: KS Francois Vaudio, môn Căn Cứ Hàng Không: KS Joitel, môn Cơ Học Địa Chất do 1 Kỹ Sư người Pháp (không nhớ tên.), Thảm Phán Phạm Huy Đầu môn Pháp Luật liên quan đến Công Chánh, Cử Nhân Luật Nguyễn Văn Huân môn Luật Hành Chánh, môn Vẽ Kỹ Thuật, KS Trần Mộng Châu, môn Vệ Sinh Công Cộng, BS Ngô Quang Lý, môn Viêng Công Trường, KS Nguyễn Văn Đức; và quan trọng bậc nhất trong các giáo sư là thầy Tư Nghiêm, Thư Ký của trường và là đại diện cho Giám Đốc của Trường. Cứ mỗi lần có môn học mới là thầy Nghiêm đến lớp học với giáo sư và giới thiệu vị giáo sư với câu: “Au nom du

¹⁰ Danh từ bằng việt ngữ cũng quá hiếm và nếu dung thì các giáo sư lại bỏ công tìm danh từ thích hợp, một chuyện khó làm vì tất cả các giáo sư đều là công chức bận rộn không có thì giờ soạn bài và môn dạy là môn phụ trong công việc hàng ngày của các vị đó.

¹¹ Xin tìm đọc thêm cuốn Kỷ Yếu trường Cao Đẳng Công Chánh; kỷ niệm 100 năm thành lập 1902-2002 do Ai1i Hữn Công Chánh ở Mỹ biên soạn và ấn hành. Liên lạc: P.O Box 661211, Sacramento CA 95866. (địa chỉ cũ năm 2000)

¹² Cubature de Terrassement

⁸ Ngân (CA), Quỳ (FR) và tôi

⁹ Mẹ nhai cơm cho nhuyễn rồi mớm cho con ăn.

directeur de l'École J'ai l'honneur de vous présenter.....” Oai không? Vì gần như chẳng khi nào chúng tôi được gặp thầy Giám Đốc trường K.S. Lê Sĩ Ngạc.

Trong thời gian học lớp Kỹ Sư này có 3 sự kiện đáng ghi nhớ: Dọa cúp lương, Đi viếng Côn Sơn và bị thầy mắng mà không hay biết!.

Dọa cúp lương. Sau chừng 3 tháng từ ngày vào lớp Kỹ Sư thì chúng tôi được thông báo là lương Cán Sự của chúng tôi trong lúc đi học sẽ bị cắt (không nói lý do) lẽ tất nhiên chúng tôi không đồng ý và phản đối bằng cách lãng học (đến trường nhưng không vào lớp) chừng 1 hay 2 tuần sau thì Giám Đốc trường cho biết là lương sẽ không bị cắt và yêu cầu anh em đi học lại!

Đi Côn Sơn. Thầy Đức tổ chức một cuộc du hành viếng Côn Sơn bằng tàu MêKông. Chiều đó chúng tôi xuống tàu tại bến Bạch Đằng và được đãi 1 bữa ăn chiều thịnh soạn vì có thịt bò bít tết! Ăn xong thì tàu nhỏ neo đi về hướng nhà Bè. Thời đó an ninh tuyệt đối nên anh em có dịp đứng trên boong tàu thưởng thức phong cảnh hai bên bờ sông SàiGòn. Nước sông êm lãng, phong cảnh hữu tình và đến chiều tối thì tàu ra đến cửa biển. Tàu bắt đầu lãc lư và khi chạy được chừng 1 tiếng đồng hồ thì tàu lãc lư dữ tợn. Sóng đánh vào thân tàu rầm rầm và gió thổi điếc tai¹³ và chuyện phải đến đã đến. Anh em chúng tôi mặt xanh như tàu lá, hai tay núu chặt lan can tàu và trả lại miếng thịt bít tết cho cá ăn! Bây giờ nghĩ lại vẫn còn sợ, may mà không ai rớt xuống biển. Chúng tôi nghĩ rằng chỗ lái của thuyền trưởng chắc là ít lãc nhất nên tập trung vào đó nhưng rồi lại cũng phải chạy ra lan can tàu tiếp tục cho cá ăn

¹³Những ai đã vượt biên chắc là quá biết đến hiện tượng hải hùng này. Tàu chúng tôi đi là bằng thép và to hơn cái nhà còn tàu vượt biên thì bằng gỗ mong manh chỉ dùng đi cận duyên mà thôi! Anh Phương cũng có mặt trên tàu này coi như lấy kinh nghiệm cho chuyến vượt biển, đi không hề tới, sau này!

những gì còn lại trong bao tử. Mệt lã người chúng tôi nằm la liệt trên sàn tàu và ngủ say sưa cho đến khi tàu hết lãc khi trời sáng và đã đến Côn Sơn. Kỳ lạ thay chúng tôi hết thấy mệt và vào đất liền viếng thăm một vài công trình nằm ở bờ biển và quan trọng nhất là đi thăm ngục tù “Côn Đảo” nhất là chuồng Cọp, nơi giam cầm những tù nhân không tuân luật nhà tù. Chuồng Cọp này bây giờ so với các phòng biệt giam hoặc Conex mà các H.O. viết lại thì quá nhân đạo và không có gì ghê gớm cả!

Bị thầy mắng mà không biết. Lớp bắt đầu lúc 1 giờ trưa, và mọi người đều mệt, nói ngay là buồn ngủ vì nắng nóng, mấy cái quạt trần chạy vù vù làm như không giảm được độ nóng chút nào hết. Chúng tôi ngồi cúi đầu chép nhưng lạ thay hình như những gì thầy nói không liên quan chi đến kiến trúc cả. Chừng năm mười phút sau chúng tôi mới sực tỉnh và nhận rằng thầy¹⁴ đang mắng chúng tôi vì đã có cử chỉ chọc “quê” thầy. Chúng tôi chung hững nhưng không ai dám nói gì cho đến khi hết lớp; nếu biết thì có thể là tôi hay ai đó đứng lên xin lỗi thầy vì sự hiểu lầm. Chẳng qua là có một anh lỗ mũi bị nghẹt kinh niên nên khi thầy giảng bài thì hít hít cái lỗ mũi giống “như làm trò khi” nên thầy giận và mắng cả lớp một trận!

Cuối năm là đến lúc thi ra trường. Các môn thi viết gồm có: Sức Chịu Đựng Vật Liệu, Tính Số Lượng Di Dời Đất, Thủy Lợi và 1 vài môn mà tôi quên. Thi vấn đáp thì có môn Luật Hành Chánh và Luật liên quan đến CC, và Vệ Sinh Công Cộng. Hắc búa nhất là dự án Cầu Đường (môn thiết yếu của trường CC) cuối năm. Ông Vaudio chỉ cần bỏ ra 3 phút ra đầu đề dự án mà chúng tôi phải mất hơn 2, 3 tuần lễ chỉ đó để hoàn tất dự án và nộp bài. Dự án là: tính, giải thích, vẽ và lập báo cáo một dự án làm đường gồm có đường trường, đường đèo, cầu, cống,

¹⁴Không nói tên ra để tỏ lòng kính trọng thầy đã quá vãng.

tường chắn đất và các mục linh tinh khác. Ông Vaudio chỉ vẽ ra một khối điềm A ở cao độ 10m, một con sông nhỏ chắn ngang và điềm đến ở 1 cao độ nào đó (hình như 800 m). Chúng tôi gồm có 6 anh em và một chị tụ họp lại chỗ Ph.và tôi thuê để làm dự án; lúc đó hình như các môn thi khác đã xong hết. Chúng tôi thức sáng đêm để làm dự án, mặc dầu ngồi chung với nhau là để tham khảo với nhau còn khi đề trình dự án và viết tờ trình thì mỗi người tự lo.

Thế là xong (10/1958), đến ngày mãn khóa tui may mắn được đứng vào vị trí ưu tiên chọn nhiệm sở. Còn gì hơn là làm việc tại Sài Gòn với Sài Gòn Thủy Cục (STC)? Chưa hết, 3 anh em chúng tôi¹⁵ được Ông Giám Đốc kêu vào cho biết chúng tôi được cấp học bổng của Chương Trình Colombo. Ông nói tiếp “vì các em được du học, nên tiền thưởng đậu 1 ,2, 3 ông giữ lại cho khóa sau”. Thời buổi đó được đi du học, nhất là đi Pháp, là một mơ ước mà bất cứ sinh viên nào cũng mong được cho nên không lấy làm buồn vì bị mất tiền thưởng. Tuy nhiên lúc đó chính phủ của TT Diệm không mấy mặn mà với Pháp nên chúng tôi được cho đi Canada, Montréal vì ở đây có trường dạy bằng tiếng Pháp¹⁶.

Trong lúc chờ đợi làm thủ tục xuất ngoại thì tui lại được bổ nhiệm vào Nha Thủy Nông¹⁷ thay vì STC (tui không biết tại sao). Tui được đi học bổ túc Anh ngữ và khám sức khỏe¹⁸ và làm thông hành loại Ngoại Giao/Công Vụ. Tiếc thay hai bạn có thể là đồng hành thì lại bị giữ lại vì lý do sức khỏe.

(Còn tiếp. Xin xem phần II du học Montréal, Canada)

Cười chút chơi

Tại một bệnh viện tâm thần bác sĩ nhận xét một nam bệnh nhân có tiến bộ rất nhiều và không còn thấy tỏ lộ dấu hiệu bị tâm thần nữa nên mời bệnh nhân đó đến hỏi thăm và chuẩn bị cho xuất viện.

Bác sĩ vẽ một hình vuông trên một tấm giấy và hỏi bệnh nhân:

- Anh nói cho tôi nghe xem anh thấy gì trong cái hình này xem nào?

Bệnh nhân trả lời:

- Đây là hình một cái giường và trên giường có một người phụ nữ khoả thân nằm chờ trên đó.

Bác sĩ hơi thất vọng nhưng vẫn bình thản vẽ một hình vuông khác lớn hơn trên một tờ giấy khác và hỏi lại bệnh nhân:

- Vậy anh thấy hình này có cái gì đây?

Bệnh nhân trả lời:

- Dạ đây là hình một cái giường lớn hơn hình trước nhưng trên đó có tới hai người đàn bà khoả thân nằm chờ trên đó.

Bác sĩ càng thất vọng thêm nhưng vẫn kiên nhẫn làm thêm một lần nữa với một hình vuông to hơn hình thứ nhì và hỏi lại cùng câu hỏi đó và đây là câu trả lời của bệnh nhân:

- Lần này trên giường có tới 10 người đàn bà khoả thân nằm chờ trên chiếc giường to lớn này phải không bác sĩ?

Hết ý định cho bệnh nhân xuất viện, bác sĩ nói:

- Anh à, tôi có ý định cho anh xuất viện hôm nay nhưng tôi thấy anh bị ám ảnh quá nhiều về tình dục lúc nào cũng thấy đàn bà cởi trần cởi truồng cả nên tôi đành phải giữ anh lại bệnh viện thêm ít lâu nữa xem sao!

Bệnh nhân tỏ vẻ giận dữ nói:

- Bác sĩ nói kỳ cục thật, bác sĩ mới là người bị ám ảnh về tình dục chứ tôi có nghĩ gì đâu, chứng cứ là bác sĩ là người vẽ toàn là hình đàn bà cởi truồng nằm chờ trên giường đó sao?

¹⁵Tôi, Phương, Can

¹⁶École Polytechnique de Montréal.

¹⁷Trụ sở tạm ở Bộ CC sau dời về bến Hàn Tử, Chợ Quán.

¹⁸Bệnh viện Grall